

שימוש בתכני צדדים שלישיים במערכת פטל

הסברים מפורטים על זכויות יוצרים

- 1..... מהי זכות יוצרים.
- 2..... הרציונל שבסיס זכות יוצרים.
- 2..... היבטים בינלאומיים של זכות יוצרים.
- 2..... על מה זכות היוצרים מגינה ומהי ההגנה שהיא מקנה.
- 2..... תקופת הזכות.
- 2..... חריגים לתקופת הזכות.
- 2..... סוגים של יצירות.
- 3..... זכות מוסרית.
- 3..... מתי ואיך נוצרת הזכות.
- 3..... זכות יוצרים היא זכות ממשפחת הקניין הרוחני - משפחת "הזכויות הרוחניות".
- 3..... ביטוי מקורי.
- 3..... יצירתיות.
- 3..... העתקה.
- 4..... על מה לא חלה זכות יוצרים.
- 4..... מהו 'רעיון' ומהו 'ביטוי של רעיון'.
- 4..... מיהו הבעלים של זכות היוצרים.

מהי זכות יוצרים

זכות יוצרים, בשיא הפשטות, היא זכות חוקית שמקנה ליוצרי יצירות (מכל סוג שהוא, כגון: מחברים, צלמים, ציירים, מלחינים, משוררים, כותבי קוד, במאים, פסלים, אדריכלים, מעצבים ועוד, בין אם נעשו במסגרת עיסוק ובין אם לא, בין אם נעשו בידי 'בעל מקצוע' ובין אם לא, בין אם נעשו לתכלית מסוימת ובין אם לא) יכולת משפטית לשלוט, עד גבול מסוים, בשימושים שנעשים ביצירותיהם ועל ידי כך לאפשר להם להפיק מהן תועלות (כלכליות ואחרות).

ככלל, למעט חריגים שונים, לא ניתן להעתיק, להפיץ, להציג בציבור, ליצור יצירות נגזרות, לשדר או לבצע בפומבי יצירה שמוגנת בזכות יוצרים, ללא הסכמת בעל זכות היוצרים בה.

פעמים במיוחד כיום בעידן האינטרנט יש כאלו שטועים לסבור שאם אפשר לגשת להעתיק ולהפיץ יצירות (תכנים, שירים, תמונות וכו') מותר לעשות כן, אבל לא כך הוא. למעט מקרים חריגים, אין קשר בין היכולת המעשית להעתיק או להפיץ יצירות לבין השאלה האם הדבר חוקי ומותר.

שימו לב: מסמך זה נועד ליתן רקע והסברים כלליים בסיסיים ותמציתיים בלבד אודות זכות יוצרים ושימוש הוגן. הוא אינו תחליף לייעוץ משפטי הנדרש בכל מקרה לגופו תוך בחינת מכלול הנסיבות הרלוונטיות. הוא עוסק בענייני יסוד והוא אינו מקיף את מכלול העניינים. הדוגמאות המובאות בו נועדו להמחשה בלבד ויש לקחת בחשבון שבנסיבות עובדתיות מסוימות המסקנות או הדעות המובאות לצידן עשויות להיות שונות.

הרציונל שבסיס זכות יוצרים

זכות היוצרים נועדה להשיא את האומנות הידע והמדע, וכך להעשיר ולהשביח את התרבות האנושית. זכות יוצרים היא זכות ממשפחת הנכסים הרוחניים. נכסים רוחניים לרוב קלים להעתקה, להפצה ולניצול. דבר שעלול ליצור מוטיבציה שלילית ליצר אותם ולחשוף אותם לציבור, שכן היכולת להפיק מהם תועלות תיפגע. ככל שיהיו פחות נכסים רוחניים ההתפתחות התרבותית והחברתית תיפגע.

משכך, על מנת לעודד יצירה מצד אחד ומצד שני להשיא את הידע לציבור, מקנה המשפט באמצעות זכות יוצרים מונופול מוגבל בזמן על פעולות מסוימות ביצירה שניתן להפיק מהן תועלות. לאחר שתקופת הזכות מסתיימת, היצירה הופכת לנחלת הכלל וכך כל מי מהציבור שמעוניין בכך רשאי לנצל אותה ולהשתמש בה כרצונו, כולל לשימושים שהיו אסורים בתקופה בה הזכות הייתה בתוקף.

זכויות היוצרים 'המודרניות' נולדו לפני כמה מאות שנים. בתחילה הן הגנו על יצירות ספרותיות ונועדו בעיקר לקדם האומנות והידע. כיום חלק נכבד מהיצירות שמוגנות בזכות יוצרים הן יצירות פונקציונליות כשהבולטות שבהן הן תוכנות מחשב.

כיום עיקר הטיפול החוקי בזכות יוצרים בישראל הוא בחוק זכות יוצרים (תשס"ח-2007) ("החוק" או "חוק זכות יוצרים").

היבטים בינלאומיים של זכות יוצרים

לצד מוסדות בינלאומיים שונים שעוסקים בענייני זכות יוצרים, קיימות אמנות בינלאומיות שונות בענייני זכות יוצרים שרוב מדינות העולם חברות בהן, כתוצאה מאלו יש דמיון (פעמים רב פעמים חלקי) בין דיני זכות יוצרים בישראל לדיני זכות יוצרים במדינות אחרות.

על מה זכות היוצרים מגינה ומהי ההגנה שהיא מקנה

זכות יוצרים מגינה על **ביטוי מקורי של רעיון שמקובע באמצעי קיבוע כלשהוא** (קובץ מחשב, דף, תמונה וכו').

היא מקנה לבעלים בה אגד של זכויות בלעדיות שרק לו מותר לעשותן, למעט מספר חריגים. העיקריות שבהן הן הזכות: **להעתיק את היצירה, לפרסם את היצירה** (אם לא פורסמה), **לבצע את היצירה בפומבי** (למשל: להקריא לציבור או להקרין סרט לציבור), **לשדר את היצירה לציבור, להעמיד את היצירה לרשות הציבור** (למשל: להציב פסל בגן ציבורי) ו**ליצור יצירות נגזרות** מהיצירה (למשל: ליצור מחזה מספר או לתרגם ספר).

תקופת הזכות

לרוב זכות היוצרים ביצירה תהא למשך חיי היוצר ועוד **70 שנה**.

חריגים לתקופת הזכות

קיימים חריגים שונים (גם ביחס ליצירות מסוגים שונים שנוצרו בעבר וגם בסוגים ובמקרים מסוימים של יצירות שנוצרות כיום) כך לדוגמא - אם הבעלים הראשון בזכות היוצרים ביצירה הוא המדינה (אם למשל היוצר הוא עובד מדינה שיצר היצירה לצורך ובמהלך עבודתו) תקופת הזכות תהיה **50 שנה** מהמועד שנוצרה.

סוגים של יצירות

זכות היוצרים חלה על סוגים רבים ומגוונים של יצירות – של ביטויים ובכלל אלו: ספרותית, מוזיקלית, דרמטית, אומנותית, לקט, קולנועית, אדריכלית, פיסול, צילום תוכנת מחשב ועוד. ההגדרות של סוגי יצירות בחוק הן רחבות וכמעט כל סוג של ביטוי מקורי מקובע יכול להשתבץ לאיזה מסוגי היצירות המוגנות. ככלל

שימו לב: מסמך זה נועד ליתן רקע והסברים כלליים בסיסיים ותמציתיים בלבד אודות זכות יוצרים ושימוש הוגן. הוא אינו תחליף לייעוץ משפטי הנדרש בכל מקרה לגופו תוך בחינת מכלול הנסיבות הרלוונטיות. הוא עוסק בענייני יסוד והוא אינו מקיף את מכלול העניינים. הדוגמאות המובאות בו נועדו להמחשה בלבד ויש לקחת בחשבון שבנסיבות עובדתיות מסוימות המסקנות או הדעות המובאות לצידן עשויות להיות שונות.

עקרונות היסוד של דיני זכות יוצרים חלים על כל סוגי היצירות המוגנות. בעניינים מסוימים הדין מטפל באופן שונה בסוגים שונים של יצירות, לרוב כתוצאה מהשוני האינהרנטי¹ שיש בין סוגי היצירות.

זכות מוסרית

ליוצר יצירה מוקנית גם זכות מוסרית שהיא בעצם שתי זכויות שונות – **זכות לקרדיט והזכות ל'כבוד'** - שלא יעשה ביצירה שימוש או פעולה שתפגע בכבודו או בשמו של היוצר. תקופת הזכות המוסרית חופפת לתקופת זכות היוצרים ביצירה והיא תחול כל עוד יש ליוצר זכות יוצרים ביצירה.

הזכות המוסרית היא זכות אישית של היוצר. גם אם הבעלות בזכות לא שייכת ליוצר (למשל אם הזכות שייכת למעביד או אם למשל היוצר העביר את זכויותיו לאחר).

מתי ואיך נוצרת הזכות

הזכות נוצרת מיד עם יצירת היצירה - כלומר מיד עם יצירת ביטוי מקורי שמקובע באמצעי קיבוע כלשהוא. אין צורך לרשום את הזכות (במדינות רבות גם לא ניתן לרשום אתה במרשם כלשהו) או לנקוט כל פעולה שהיא כדי שהזכות תהא תקפה. אין גם חובה לשלב הודעת זכות יוצרים לצד יצירה. על אף שמומלץ לעשות כן. ההודעה לרוב תכלול את שם בעל הזכויות, את השנה בה היצירה פורסמה לראשונה ואת הסימן © שהוא סימן מוכר בעולם לסימול זכות יוצרים.

לדוגמא: כתבתי סיפור מקורי על דף נייר, הקלדתי סיפור במחשב, פרסמתי פוסט ברשת חברתית - יצרתי יצירה מוגנת בזכות יוצרים.

זכות יוצרים היא זכות ממשפחת הקניין הרוחני - משפחת "הזכויות הרוחניות"

זכות יוצרים מגנה על הביטוי של רעיון והיא מנותקת מהחפץ הפיזי בו היא מקובעת. לדוגמא: אם סופר כתב ספר על קורותיהם של זוג עולים לישראל, והוא הוציא לאור עותקים ממנו למכירה - מי שרכש עותק של הספר הוא בעלים של העותק הפיזי של הספר (החפץ הפיזי בו מגולמת היצירה), אך זכות היוצרים בסיפור שמקובע בספר היא של הסופר. בעל העותק לא יכול לשכפל ולמכור עותקים של הספר, לתרגם את הספר, להנגיש אותו לכל דיכפין ברשת האינטרנט או להקריא אותו בפומבי. פעולות שכאלה יהיו לרוב הפרת זכות יוצרים.

ביטוי מקורי

על מנת שביטוי ייחשב כביטוי מקורי עליו לקיים שלושה תנאים: שמקורו ביוצר, שהוא אינו מועתק שיש בו ניצוץ (קורטוב) של יצירתיות.

יצירתיות

מידת היצירתיות הנדרשת היא נמוכה ביותר ואין צורך שהיצירה תזכה להכרה או להערכה.

לדוגמא: בספר טלפונים שהוא אוסף של נתונים שערוכים בצורה שבלונית ושגורה, אין זכות יוצרים. למרות שהכנת ספר טלפונים לרוב מצריכה עמל רב. אין בו 'ניצוץ' של יצירתיות'. לעומת זאת בצילום, באיור, או בטקסט מילולי (למעט מקרים חריגים) תהא זכות יוצרים כי יש בהם ניצוץ של יצירתיות.

העתקה

העתקה היא העתקה של **חלק מהותי** מיצירה. הבחינה היא איכותית ולא כמותית והיא נעשית ביחס ליצירה המועתקת.

לדוגמא:

¹ טבוע, מובנה; שמטבע ברייתו

- הפתיח המפורסם של הסימפוזיה החמישית של בטהובן הוא בן ארבע תווים בלבד. למרות שמדובר רק בארבע תווים, זהו חלק מהותי מהסימפוזיה. העתקתו ליצירה מוזיקלית אחרת תיחשב העתקה.
- העתקת פרק מספר לימוד בין שלושה פרקים והכללתו בספר לימוד בן עשרים פרקים, תיחשב העתקה (את המהותיות - בודקים לפי היצירה המועתקת ולא לפי היצירה שאליה מעתיקים).

כאשר יוצר מעתיק יצירה אחרת שמוגנת בזכות יוצרים או של חלק מהותי ממנה, הוא מפר זכות יוצרים (אלא אם יש חריגים או הגנות).

העתקה חייבת להיעשות מיצירה אחרת שנגישה למעתיק.

לדוגמא:

אם שני ציירים מציירים ציור דומה מאוד (למשל ציור של אובייקט מפורסם) ואפשר להוכיח שאף אחד לא ידע על הציור האחר, יתכן מצב בו קיימות שתי יצירות דומות ושאל אחת מהן לא תיחשב כהעתקה של השנייה.

על מה לא חלה זכות יוצרים

זכות היוצרים אינה חלה על כל אחד מאלה אך היא יכולה לחול על דרך ביטויים: **רעיון**; **תהליך ושיטת ביצוע**; **מושג מתמטי**; **עובדה או נתון**; **חדשות היום**.

לדוגמא:

- אם בספר מסוים יש הסבר למושג מדעי, אין משמעות הדבר שאסור להסביר את אותו מושג מדעי בטקסט אחר, אך צריך לעשות זאת ללא העתקת ההסבר הקיים.
- הרעיון לכתוב ספר על קורותיהם של זוג עולים לישראל לכשעצמו אינו מוגן, אך האופן בו רעיון זה מבוטא בספר הוא מוגן.

מהו 'רעיון' ומהו 'ביטוי של רעיון'

קו התפר בין רעיון לבין הביטוי שלו אינו תמיד חד וברור. הכוונה ברעיונות שאינם מוגנים בזכות יוצרים היא בעיקר לרעיונות ברמה המופשטת. ככל שהרעיון הוא מפורט יותר ולא טריוויאלי הוא יכול להיחשב כביטוי מוגן.

לדוגמא:

- הסיפור בדוגמאות לעיל אודות זוג עולים לישראל, בנוסף למלל הקווים המפורטים של העלילה, הדמויות וכו' יכולים גם הם להיות מוגנים ככל שאינם טריוויאליים.
- המושג המתמטי 'סימטריה' אינו מוגן ככזה. אך אם כותבים הסבר על משמעות המושג ההסבר עצמו שהוא ביטוי של מושג מתמטי, יכול שיהיה מוגן.
- תהליך ושיטת ביצוע - לדוגמא מתכון להכנת מרק. הרכיבים ואופן הכנתם אינם מוגנים בזכות יוצרים, אך התיאורים המילוליים עשויים להיות מוגנים.

מיהו הבעלים של זכות היוצרים

כעקרון היוצר הוא הבעלים של זכות היוצרים ביצירות שהוא יצר. לעקרון זה מספר חריגים. למשל: כאשר היוצר עובד אצל אחר והוא יוצר יצירה לצורך ובמהלך העבודה הבעלות בזכות היוצרים ביצירה שייכת למעביד. או במקרה שיצירה שהיא צילום או דיוקן של אירוע משפחתי או אירוע פרטי אחר שנוצרה לפי הזמנה, המזמין יהיה הבעלים של זכות היוצרים ביצירה.

שימו לב: מסמך זה נועד ליתן רקע והסברים כלליים בסיסיים ותמציתיים בלבד אודות זכות יוצרים ושימוש הוגן. הוא אינו תחליף לייעוץ משפטי הנדרש בכל מקרה לגופו תוך בחינת מכלול הנסיבות הרלוונטיות. הוא עוסק בענייני יסוד והוא אינו מקיף את מכלול העניינים. הדוגמאות המובאות בו נועדו להמחשה בלבד ויש לקחת בחשבון שבנסיבות עובדתיות מסוימות המסקנות או הדעות המובאות לצידן עשויות להיות שונות.